

Afazja polska cz. 2

SiCI!, Warszawa 2016

Eseje Dakowicza należałoby postawić obok takich prac jak „Festung Warschau” Elżbiety Janickiej. Obydwie ukazują przeszłość poprzez fakty i przekazy mniej znane, materiały biograficzne, dokumenty i źródła, szukają drogi do ożywienia ludzkich losów, do ofiar pomordowanych przed 70 laty; zapraszają czytelnika do opowieści o konkretnych życiorysach i konkretnych miejscach. I „Festung Warschau”, i „Afazja polska” świadczą w imieniu tych, którzy czynić tego nie mogą. [...] Jeśli powaga ma powrócić na obszar młodej sztuki, to za sprawą książek takich jak „Afazja

polska”. Nawet jeśli nie akceptujemy w jakiejś części poglądów ich autora, milczenie nie jest dobrą reakcją. Wbrew pozorom – zwalnia z myślenia.

prof. Sławomir Buryła, Miesięcznik „Znak”

Opis

Afazja polska 2 kontynuuje wątki podjęte w wydanej rok wcześniej *Afazji polskiej*. Wedle Przemysława Dakowicza polskie społeczeństwo po komunizmie przypomina człowieka, który w wyniku traumatycznych doświadczeń utracił zdolność mówienia, zamknął się w sobie i nie potrafi mówić o przeszłości. Od 1989 roku to się pomału zmienia, ale opowieści o doświadczeniach historycznych zderzają się z pozostałościami propagandowych narracji z okresu komunizmu czy liberalnymi sloganami. Powroty do przeszłości i próba stworzenia na nowo opowieści o Polsce i Polakach sprzed 1939 postrzegane są jako anachronizm i pielęgnowanie resentymentów.

Autor

Przemysław Dakowicz (ur. w 1977 r. w Nowym Sączu). Poeta, krytyk literacki, historyk literatury; pracownik naukowy Uniwersytetu Łódzkiego; stały współpracownik dwumiesięcznika literackiego „Topos”. Wydał kilka zbiorów wierszy – m.in. *Place zabaw ostatecznych* (2011); *Teoria wiersza polskiego* (2013); *Łączka* (2013); kilka książek literaturoznawczych i krytycznych poświęconych m.in. twórczości Cypriana K. Norwida i Tadeusza Różewicza. Jest laureatem ważnych nagród – zarówno za swoją twórczość poetycką, jak i eseistyczną (m.in. Nagroda Poetycka ORFEUSZ im. K. I. Gałczyńskiego, Nagroda Poetycka

Przemysław Dakowicz opowiada dramatyczne historie nieobecne w świadomości zbiorowej, a w których kryje się prawda o polskim losie, które pokazują mentalność naszych rodaków z tamtych czasów. Znajdziemy tu więc eseje o obronie Grodna w 1939 roku, zamordowaniu przez Sowieców generała Józefa Olszyny-Wilczyńskiego, sfalszowanych „wyborów” we Lwowie, zbrodni w lasach piaśnickich, wymordowaniu pełpińskich księży. Mowa zatem o represjach, które spotykały Polaków ze strony obu okupantów – niemieckiego i sowieckiego. Kompozycję książki zamyka opis pogrzebu żołnierzy wyklętych, których szczątki wydobyto z łączki na Wojskowych Powązkach.

im. ks. J. Twardowskiego, nominacja do Nagrody Literackiej m. st. Warszawy i Nagrody Literackiej im. J. Mackiewicza). Problemem, który wysuwa się na czoło w twórczości Dakowicza, jest pamięć zbiorowa, machinacje, jakim ulegała ona w naznaczonym przez totalitaryzmy XX wieku. Jako eseista czerpie on wiele inspiracji z dorobku Jarosława Marka Rymkiewicza – podobnie jak on łącząc funkcję badacza akademickiego z wrażliwością poety. W jego poezji krytycy dostrzegali również pytania metafizyczne łączone z rozważaniami na temat „schizofrenicznej osobowości naszych czasów”.

Tematy do dyskusji

- Jak można rozumieć tytuł książki (*Afazja polska*)? Czy uczestnicy dyskusji zgadzają się z tezą postawioną przez Przemysława Dakowicza, że polskie społeczeństwo zostało w okresie PRL dotknięte swoiście rozumianą „afazją”?
- Próba rekonstrukcji opowieści członków rodzin klubowiczów o czasach wojny. Na ile były one kształtowane przez indywidualną pamięć, a na ile były uwarunkowane oficjalnymi i propagandowymi wersjami przeszłości? Czy były jakieś tematy objęte tabu lub poruszane ostrożnie, oględnie albo z niechęcią?
- Niemcy i Sowieci w ujęciu Dakowicza. W jaki sposób okupacje niemiecka i sowiecka naznaczyły późniejsze losy Polaków?
- *Romantyczna fascynacja śmiercią i zbrodnią łączy się w estetyce frenetycznej z poszukiwaniem wyrazu dla jakości estetycznych »ostrych«, dla grozy i okropności. Rodzi się styl zwany »eksplozywnym«: urwane, poszarpane zdania, nadmiar wykrzykników, myślników (...). Zdania mają działać jak krzyk rozpaczy, jak wybuchająca bomba* – pisze Maria Janion w książce *Placz generała. Eseje o wojnie*. Czy podobnie dzieje się w *Afazji polskiej* Dakowicza? Dyskusja nad stylem autora – na ile stara się on kształtować emocje czytelnika, jak uczestnicy dyskusji odbierają ten styl – czy razi ich, czy skłania do empatii?
- Można przywołać znaczenia słowa „patos”: 1. nastroj powagi, którym są nacechowane sprawy mające wielkie, historyczne znaczenie; podniosłość, wzniosłość; 2. wzniosły ton, styl, sposób mówienia lub pisania, pełen powagi, potęgujący intensywność stanów emocjonalnych; 3. przemawianie ze sztuczną przesadą i przesadą, używanie górnolotnych, pełnych przesady wyrażen. Jak odbierają uczestnicy dyskusji obecność patosu w tekstach literackich, które z tych trzech znaczeń jest dla nich najważniejsze? Czy któreś z tych znaczeń można odnieść do *Afazji polskiej* Dakowicza?
- Pamięć indywidualna a polityka historyczna. Czy oficjalność zabija prawdę o życiu jednostki? Czy polityka historyczna jest potrzebna? W jaki sposób Dakowicz próbuje się zbliżyć do prawdy o opisywanych zdarzeniach?

Warto przeczytać

Inne lektury, które można polecić. Warto skonfrontować z *Afazją polską* książkę Magdaleny Grzebałkowskiej *1945. Wojna i pokój* i porównać te dwie narracje o przeszłości. Jakie fakty interesują Grzebałkowską, a jakie Dakowicza? Z czego wynikają różnice?

Poleca

Artur Nowaczewski – poeta i krytyk literacki; doktor nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa. Adiunkt na Uniwersytecie Gdańskim. W 2009 otrzymał Nagrodę Fundacji ks. Janusza St. Pasierba. Stał współpracownikiem czasopisma „Topos”.

